

Wpływy hip-hopu

Czerwiec 2009 – **Mourad Merzouki** zostaje dyrektorem Centre Chorégraphique National (CCN) w Créteil. Kilka miesięcy wcześniej jego rówieśnik Kader Atou obejmuje stanowisko dyrektora CCN w La Rochelle. Dwa szacowne francuskie ośrodki tańca współczesnego otwierają swoje podwoje przed hip-hopem. Cóż za wyróżnienie dla tańca pochodzącego z ulicy!

Z początku przejście hip-hopu z chodników na scenę nie wydawało się wcale oczywiste, chociaż hip-hop przeszedł już długą drogę. Zrodzony na ulicach Nowego Jorku w latach 70. XX wieku jako taniec miejski, hip-hop szybko zdobył popularność na całym świecie, stając się międzynarodową formą ekspresji choreograficznej.

Zapraszamy do zapoznania się z historią hip-hopu – mieszaniny różnych kultur, hybrydy różnych stylów tanecznych i muzycznych, która dziś – bardziej niż kiedykolwiek – jest otwarta na eksperymenty stymulujące jej dalszy rozwój.

1. Taniec jako współzawodnictwo

Kamanda

Zacznijmy od fragmentu spektaklu *Kamanda qu'en penses-tu* autorstwa choreografa z Wybrzeża Kości Słoniowej, **Georgesa Momboye**. Wydawać by się mogło, że hip-hop wywodzi się z tańca afrykańskiego, ale to zbyt pochopne i błędne uproszczenie. Jako styl taneczny powstały w czarnych gettach USA, hip-hop jest w równej mierze produktem kultury amerykańskiej, ukształtowanym pod wpływem warunków społeczno-kulturowych panujących w Stanach Zjednoczonych w latach 70. XX wieku. Prezentowany fragment filmowy przypomina jednak, że miliony Afrykanów zostało deportowanych w charakterze niewolników na kontynent amerykański, a ich dzisiejsi potomkowie są obywatelami Stanów Zjednoczonych. Widzimy także, że źródłem energii i dynamiki hip-hopu jest improwizacja i współzawodnictwo. Na nagraniu widać, jak kolejni tancerze wykonują sekwencje ruchów, czasami bardzo odważnych, do rytmu wybijanego przez bębniarzy. Tempo wciąż przyspiesza, aż tancerz kończy popis wirtuozijnym finałem. Jego towarzysze, stojący wokół, podrygują rytmicznie, krzycząc słowa zachęty, gotowi, by w dowolnej chwili zająć jego miejsce i wykazać się swoimi umiejętnościami.

Podobnie wyglądały początki *break dance'u*. Na chodnikach Bronxu ustawione w koło grupki młodzieży z biednych osiedli urządzały sobie pojedynki na improwizowane figury akrobatyczne wykonywane bezpośrednio na ziemi do dźwięków z boomboxa. W ten sposób współzawodnictwo taneczne zastąpiło pojedynki na pięści. Taniec wyparł przemoc!

Balé Folclórico de Bahia

Tancerze capoeiry z brazylijskiego zespołu tańca ludowego Balé Folclórico de Bahia staczają ze sobą walki, ale ich ciosy nikogo nie ranią. Z początku capoeira – wyraz sprzeciwu przeciwko niewolnictwu w Brazylii – była dla niewolników sposobem na ćwiczenie sztuk walki pod pozorem wykonywania układu tanecznego do akompaniamentu muzyki i śpiewu. Widzimy jak tancerze zakreślają okrąg nazywany *la roda*, wykonując skoki i inne figury akrobatyczne, by następnie rozpocząć umiejętną wymianę pozorowanych ciosów i uników. Krąg, współzawodnictwo, pokaz umiejętności w rytm muzyki – wszystko to odnajdziemy później w hip-hopie!

Historia tańca jazzowego

Przed hip-hopem w Ameryce przyszedł na świat styl muzyczny i taneczny nazwany w 1917 roku jazzem. Pomimo rasizmu i segregacji panującej w relacjach między białymi obywatelami europejskiego pochodzenia i ich czarnymi niewolnikami przymusowo przesiedlonymi z Afryki, obie społeczności przyglądały się sobie bacznie, zapożyczając od siebie niektóre układy rytmiczne i style poruszania się. Pomieszczenie marsza wojskowego, jiga i kadryla z tańcami znanymi niewolnikom stało się zaczątkiem tańców jazzowych. Przykładem jest stepowanie, którego źródłem jest angielski *clogging*, irlandzki *reel* i afro-amerykańskie rytmy synkopowe.

Jazz Tap Ensemble

W spektaklu *Interplay* dwaj soliści zespołu Jazz Tap Ensemble staczają pojedynek taneczny (powraca tu motyw współzawodnictwa!) przy akompaniamentie orkiestry. Muzycy milkną jednak, by tancerze mogli rozpocząć swobodną improwizację z wykorzystaniem coraz bardziej skomplikowanych kroków. Pomimo ewidentnych różnic w stylistyce, podobne umiejętności improwizacyjne i dążenie do wirtuozerii charakterystyczne jest dla artystów hip-hopowych.

Blue until June

Jako mieszanka różnych stylów, jazz był zawsze otwarty na inne gatunki taneczne. W latach 40., 50. i 60. XX wieku tancerze jazzowi występowali na scenach Broadwayu obok przedstawicieli tańca klasycznego i modern. Tak powstał nowy gatunek tańca scenicznego – modern jazz. Jego cechy charakterystyczne to kołysanie biodrami, płynne ruchy torsu, izolacje górnej i dolnej połowy ciała oraz ramienia i głowy. Dostrzec w nim można również takie elementy techniki klasycznej, jak arabeski i szybkie obroty. W spektaklu *Blue until June* zespołu **Ballets Jazz de Montréal** pojawiają się takie figury jak *grand jeté*, skoki w pozycji *attitude*, a przede wszystkim zdecydowanie akademicki sposób trzymania głowy w tańcu.

2. Od *break dance* do worka treningowego

C'est ça la vie ?!

Kiedy tancerze hip-hopowi zadebiutowali wreszcie na scenie w latach 90. XX wieku, zaczęli szukać inspiracji w innych stylach tanecznych, chcąc dalej rozwijać własny. W rezultacie pojawiły się obawy, że hip-hop zatraci swojego ducha, energię, wyczerpie się. Nie bardziej mylnego. Dowód? Spektakl *C'est ça la vie ?!* zespołu **Pokemon Crew**, którego członkowie brylowali podczas *battles* i międzynarodowych zawodów hip-hopowych. Przy przekształcaniu sztuki ulicznej w sceniczną należy przede wszystkim skupić się na tańcu i umieścić go w centrum spójnej koncepcji artystycznej. Wykonywany przez Pokemon Crew na scenie *break dance* przechodzi w *pas de deux* i *tria*. Charakterystyczne dla tego stylu tańca figury gimnastyczne i akrobacje są narzędziem służącym do wyrażenia głównej myśli spektaklu, która zyskuje na klarowności dzięki użytym w przedstawieniu elementom scenograficznym.

Boxe boxe

„Taniec z przesłaniem jest nie dla mnie” – twierdzi jednak Mourad Merzouki. Choreograf zespołu Käfig jest jednak skłonny „odsłonić różne oblicza hip-hopu i uwolnić ten styl tańca z krępujących go ram”, które, jak twierdzi, ograniczały go bardzo długo. I to Merzouki, którego prace zyskały wielką popularność we Francji i na świecie, ucieka się tutaj do boksu jako metafory aktu choreograficznego. W przedstawianym fragmencie spektaklu *Boxe Boxe* kalista przestrzeń staje się areną, na której tancerz toczy bitwę ze swoimi lękami. Słownik *break dance* nabiera nowego wymiaru, pozwalając tancerzowi na dotkliwy „dialog z podłogą”. Dla widza – nokautująca radość z oglądania!

Idz Dalej :

CAPOEIRA, Nestor, CHEZE, Gilles (trad.). *Le petit manuel de capoeira*. Noisy-sur-Ecole : Budo-Les Editions, 2003. 1 vol. (286 p.) + 1 CD-ROM (18 min).

MOÏSE, Claudine, MOURRAT, Philippe (collab.). *Danseurs du défi : rencontre avec le Hip Hop*. Montpellier : Indigène, cop. 1999. 144 p. (Indigène esprit).

SEGUIN, Eliane. *Histoire de la danse jazz*. Paris : Chiron, cop. 2003. 281 p.

VERNAY, Marie-Christine. *La danse Hip Hop*. Paris : Gallimard jeunesse, cop. 1998. 47 p. (Carnets de danse).

Realizatorzy :

Wybór fragmentów filmowych

Olivier Chervin

Wybór tekstów i bibliografii

Anne Décoret-Ahiha

Produkcja

Maison de la Danse

Biografia autora :

Anne Décoret-Ahiha jest antropologiem tańca, doktorem Uniwersytetu Paris 8. Mówczyni, trenerka i konsultantka opracowuje propozycje dotyczące tańca jako zasobów edukacyjnych i projektuje procesy uczestnictwa mobilizujące cielesność. Animuje "Rozgrzewkę widza" w Maison de la danse.

Zagadnienie „Hip-hop/Wpływy” opracowano dzięki wsparciu Sekretariatu Generalnego francuskiego Ministerstwa Kultury i Komunikacji - Urzędu Koordynacji Polityki Kulturalnej i Innowacji.